

Мунтян Олександр Олександрович 

канд. філол. наук, доцент, доцент кафедри філології та перекладу
Київський національний університет технологій та дизайну, Україна

РОБОТА З ТЕКСТОМ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Вивчення української мови як іноземної на початковому етапі потребує ретельного підбору методів, які сприятимуть ефективному освоєнню лексичних, граматичних і комунікативних навичок [1]. Робота з текстом є одним із ключових компонентів цього процесу. На цьому етапі добір текстів відіграє ключову роль у формуванні мовних навичок та мотивації студентів. Основними принципами добору текстів є їхня мовна доступність, змістова реальність, культурна відповідність, тематика, структурованість, сприяння формуванню мовних навичок, інтерактивність і різножанровість.

Тексти мають відповідати мовному рівню студентів, бути зрозумілими та не перевантаженими складною граматиною чи лексикою. Використовуються короткі речення, зрозумілі конструкції, а також мінімальна кількість нових слів, які пояснюються безпосередньо у тексті чи у словнику до нього.

Тексти повинні бути пов'язані з реальними потребами студентів. Наприклад, це можуть бути діалоги про знайомство, покупки, орієнтування в місті, тощо. Зміст має бути цікавим, щоб викликати інтерес та сприяти зануренню у вивчення мови.

Матеріали повинні представляти культурний контекст України, щоб сприяти інтеграції студентів у мовне середовище. Це можуть бути тексти, що знайомлять із традиціями, святами, звичаями, або ж уривки з сучасних новин, які відображають актуальні події в країні.

Важливо використовувати тексти, які викликають позитивні емоції, стимулюють цікавість та обговорення. Наприклад, історії успіху, цікавинки з життя українців, інформація про туристичні місця тощо.

Тексти повинні мати чітку структуру, включати заголовки, підзаголовки, абзаци, що сприяє кращому розумінню та засвоєнню матеріалу. Також важливо забезпечити логічну послідовність викладу інформації.

Добір текстів має сприяти розвитку певних мовних компетенцій, таких як читання, письмо, аудіювання та говоріння. Наприклад, тексти з діалогами допомагають тренувати розмовну мову, а описи - розширювати словниковий запас.

Багато обирають тексти, які дозволяють застосовувати інтерактивні методи навчання, такі як рольові ігри, обговорення чи виконання творчих завдань. Це допомагає студентам краще засвоювати матеріал через практику.

У програму варто включати тексти різних жанрів: оповідання, вірші, новини, інструкції, рекламні оголошення тощо. Це забезпечує ширший контекст для вивчення мови та робить навчання цікавим і різноплановим.

Дотримання цих принципів допоможе створити ефективний та цікавий навчальний процес, сприятиме кращому засвоєнню мови та інтеграції іноземних студентів у українське мовне середовище.

Серед методів роботи з текстом на початковому етапі вивчення української мови іноземними студентами можна виділити методику активного читання, метод перекладу, метод фокусування на активних словах і фразах, метод інтерактивного навчання, метод аудіювання і читання вголос, метод адаптації тексту, метод творчого переказу, метод вправ і розуміння контексту.

Активне читання полягає в тому, щоб залучити студента до аналізу тексту та його усвідомленого сприйняття. Основними прийомами цього методу є передчитальна робота, читання з зупинками і післячитальна робота. На початковому етапі активного читання викладач пропонує короткий вступ до теми тексту, активізує вже наявні знання студентів і знайомить їх із ключовою лексикою. Це допомагає створити інтерес до тексту та зняти можливі мовні бар'єри. Потім текст розбивається на частини, після кожної з яких ставляться запитання або завдання. Це стимулює розуміння прочитаного й сприяє розвитку критичного мислення. Після читання студенти обговорюють зміст тексту, виконують творчі завдання, такі як написання переказу, складання власного плану чи відповіді на тематичні запитання.

Метод перекладу є традиційним для викладання мов і особливо корисним на початковому етапі. Він дозволяє забезпечити точне розуміння значення тексту шляхом перекладу складних фраз і речень, розвивати навички співвіднесення мовних одиниць у рідній та українській мовах, порівнюючи граматичні та синтаксичні структури, виділяти специфічні мовні особливості української мови, які важливо запам'ятати для подальшого використання.

Для спрощення сприйняття тексту рекомендується виділяти ключові слова та фрази, на яких необхідно фокусувати увагу студентів. Це можна зробити за допомогою попередньої підготовки (студенти знайомляться зі списком важливих слів і фраз, які зустрінуться в тексті), акцентуації уваги (студенти маркують ключові слова) і виконання практичних вправ (студенти використовують нових слів у реченнях, створюють власні приклади, щоб закріпити матеріал у пам'яті).

Серед інтерактивних методів, які дозволяють зробити процес навчання цікавим та ефективним, можна зазначити групову роботу (студенти обговорюють текст, аналізують його зміст, вчаться висловлювати власну думку українською мовою), рольові ігри (відтворення ситуацій із тексту у формі діалогу або гри сприяє закріпленню мовних конструкцій в практичному середовищі), мовні квести (виконання завдань або пошук відповідей на питання, пов'язаних із текстом, стимулює інтерактивну взаємодію).

Читання вголос у поєднанні з аудіюванням сприяє покращенню вимови та інтонації. Основні етапи цієї роботи є прослуховування тексту (студенти слухають текст, щоб засвоїти правильну вимову, інтонацію та паузи), читання вголос (викладач коригує помилки студентів, звертаючи увагу на особливості вимови) і обговорення (після читання студенти діляться своїми враженнями та виконують вправи для закріплення отриманих знань).

На початковому етапі важливо адаптувати текст відповідно до рівня знань студентів. Основними прийомами адаптації є спрощення тексту (Викладач скорочує текст, використовуючи більш зрозумілі граматичні конструкції та лексику), додаткові пояснення (введення глосаріїв чи приміток, які пояснюють значення нових слів і фраз) й ілюстрації (використання зображень для наочності, що допомагає зрозуміти контекст) [2].

Метод творчого переказу дозволяє студентам активізувати знання та навички. Типовими завданнями для студентів можуть бути переказ своїми словами (студенти відтворюють зміст тексту, використовуючи власні мовні засоби), розширення сюжету (написання продовження історії або створення альтернативного розвитку подій) і створення діалогів та монологів (використання тексту як основи для створення власних висловлювань).

Метод вправ на розуміння тексту є основним інструментом для розвитку вмінь аналізувати та інтерпретувати письмову інформацію. Цей метод передбачає поступове ускладнення завдань, які допомагають студентам глибше зрозуміти текстовий матеріал. Завдання можна поділити на передтекстові, текстові, післятекстові, ігрові і креативні.

Прикладами передтекстових завдань можуть слугувати мозковий штурм (обговорення ключових слів чи теми тексту для активації попередніх знань та передбачення змісту), робота з ілюстраціями (аналіз малюнків або фотографій, пов'язаних із текстом, для встановлення контексту) або складання питань (формулювання питань на основі заголовка чи перших кількох речень тексту).

До текстових завдань можна віднести читання з вибором (пошук у тексті ключових слів, відповідей на задані питання або певної інформації), робота з

маркуванням тексту (виділення важливих частин тексту, таких як основна ідея, ключові факти чи аргумент) і читання з паузами (зупинки після кожного абзацу для обговорення, що було прочитано, та перевірки розуміння).

Серед післятекстових завдань можна виокремити такі, як відповіді на питання (студенти відповідають на запитання до тексту, використовуючи нові слова та вирази), створення діаграми або таблиці (організація інформації з тексту у вигляді схеми чи таблиці для полегшення запам'ятовування) та резюмування тексту (написання короткого викладу змісту тексту).

Для зацікавлення студентів слід використовувати ігрові завдання, як-от картки з питаннями (створення запитань до тексту на картках, які студенти обговорюють у парах чи групах), рольові ігри (відтворення ситуацій, описаних у тексті, для закріплення матеріалу) чи вікторини (організація командних ігор із запитаннями на основі тексту).

Креативні завдання передбачають створення нової кінцівки для прочитаного тексту, створення малюнків або колажів, які відображають основний зміст чи деталі тексту та написання власного тексту, використовуючи структуру чи стиль прочитаного.

Кожен із цих етапів спрямований на вдосконалення різних аспектів мовної компетенції: лексики, граматики, критичного мислення та комунікативних навичок. Метод вправ на розуміння тексту дозволяє створити інтерактивне навчальне середовище, яке стимулює інтерес до вивчення української мови.

Методи роботи з текстом на початковому етапі вивчення української мови як іноземної спрямовані на поступове та комплексне освоєння мовних навичок. Поєднання традиційних і сучасних підходів дозволяє зробити процес навчання різноманітним, цікавим і ефективним для студентів. Використання цих методів сприяє не лише мовній адаптації, але й розвитку міжкультурної комунікації.

Список використаних джерел:

1. Гмиря Л.В. (2023) Методика викладання української мови як іноземної: [навчальний посібник] 2-ге вид., допов. Київ: Видавничий центр КНЛУ. 40 с.
2. Мунтян О. О. (2025) Методика роботи з українознавчим матеріалом під час вивчення української мови як іноземної International scientific-practical conference “Science, education, technology and society: global trends and regional aspects”: conference proceedings (Tampere, Finland, January 9, 2025). Tampere, Finland: Scholarly Publisher ICSSH. Pp. 13 – 14.